

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR

DİN ANLAYIŞINDAKİ YORUM FARKLILIKLARININ SEBEPLERİ

Son peygamber → Hz. Muhammed (s.a.v), Son din → İslam

İslam'ın temel kaynakları → **KUR'AN** → **Kur'an-ı Kerim**
→ **Peygamberimizin Sünneti**

610 yılında inmeye başladı (23 YIL) Peygamberimizin vefatı.
632 yılında tamamlandı.

Kur'an'daki ayetler hangi ana başlıklardadır?

• İman • İbadet • Ahlak • Sosyal hayat (mamelat)

ÖNEMLİ BİLGİ

İslam'ın temel prensipleri KUR'AN'la belirlenmiş; peygamberimizde söz ve uygulamalarıyla (SÜNNET) bu prensiplerle ilgili gerekli açıklamaları yapmıştır.

SONUÇ Peygamberimizin vefatından sonra hiç kimse, din adına herkesi bağlayacak bir ilke ortaya koymaz. Çünkü din tamamlanmış ve son şeklini almıştır. Din adına ortaya konan sonraki görüşler, ancak din anlayışı olarak değerlendirilir.

Din nedir?

Din, Allah tarafından peygamberler aracılığıyla gönderilen, akıl sahibi insanları özgür iradeleriyle doğruluğa yönlendirmeyi amaçlayan ilahi kurallar bütünü. Amacı → İnsanlar için hem bu dünya hemde ahiret mutluluğu.

Din anlayışı nedir?

Allah tarafından gönderilen dinin, insanlar tarafından algılanma biçimi.

ÖNEMLİ BİLGİ Peygamberimiz hayatı boyunca müminlere çeşitli soruları peygamberimize sorup çözümlüyorlardı. Peygamberimizden sonra, müslümanlar 4 halife döneminde çevre ülkelere yayılıp, çeşitli kültür ve edetlerle tanıştılar. Müslümanlar içinden sıkmadıkları bazı soruları da, Kur'an-ı ve sünneti iyi bilen sahabelere sordular. Onlarda, ayet ve hadisleri temel alarak bu sorunlara çeşitli çözümler ürettiler. Böylelikle birden çok din anlayışı ortaya çıktı.

DİN

- Vahye dayanır.
- Zamanın değişmesiyle değişmez
- Emir ve yasaklar bağlayıcıdır.

DİN ANLAYIŞI

- İnsanların görüş ve düşüncelerine dayanır.
- Zamanın değişmesiyle oda değişebilir.
- Kesin bağlayıcılık taşıması, söz konusu değildir.

İmanla ilgili yorumlarda karşılaştığımız

en yaygın 2 önemli mezhep Maturidilik, Eşariliktir

MATURİDİLİK

Ebu mansur Muhammed el-Maturidi'nin görüşlerinden oluşmuştur. 852'de Türkistan'ın maturid şehrinde doğdu. Yahiyle birlikte atlada önem verdi.

ESARİLİK

Ebul Hasan el-Eşâri'nin görüşleri sersevesinde oluşmuştur. Irak ve Süriye'de yaygındır.

İtikadi yorumların temel amaçları

- İslam'ın temel inanç esasları hakkında doğru bilgi vermek.
- Dine sonradan sokulan batıl inançları temizleyip, kışilerin sağlam iman sahibi olmalarını sağlamak
- İnanç esaslarını, herkesin anlayacağı tarzda doğru izah etmek.
- İslam; diğer dinlerden yapılan eleştirileri doğru cevaplamak.
- İslam'ın temeli olan TEVHİD ilancını en doğru şekilde göstermek.

MATURİDİ - EŞARİ arasındaki görüş farkına örnek

- maturidîye göre, iman artan veya azalan bir şey değildir. Eşâri ise bunun aksini savunur.

FİKHİ YORUMLAR

ÖNEMLİ - Allah, ibadetleri emretmiş ama nasıl yapılacağını ilgili Kur'an'da ayırtı vermemiş; - Peygamberimiz bizlere bu ibadetlerin nasıl yapılacağını öğretmiş, uygulamalı olarak göstermiş. - Peygamberimizin vefatından sonrada insanlar, anlayamadıklarını çevrelerindeki din alimlerine sormuşlardır.

- Bu alimlerde önce Kur'an ve sünnete başvurup cevapmış, burada yer olmayan konularla ilgili kendileri icthatta bulunmuş.

- İşte bu durum, fıkhi mezheplerin ve yorumların ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır.

- Fıkhi konusunda uzman olan alimlere "FAKİH" denir.

4 büyük Fikhi mezhep vardır.

HANEFİLİK

Kurucu - İmam-ı Azam Ebu Hanîfe'dir. Gerek adı Numan'dır. 699'da kûfe'de doğdu. 767'de Bağdat'ta vefat etti.

- Bilgisinden dolayı (Büyük İmam - İmamı azam) denir.
- Türkiye, Suriye, Irak, Pakistan, Kıbrıs'ta yaygın.
- mezhebin sistemesinde öğrencileri İmam-ı yusuuf ve Ebu Muhammed'in takibi büyük

SAFİLİK

Kurucusu İmam-ı Sâfî'dir. 767'de gazze'de doğdu 819'da Mısır'da vefat etmiştir.

- Türkiye'nin genelde doğu kısmında yaygındır.
- Malezya, Endonezya, Mısır gibi ülkelerde yaygındır.

HANBELİLİK

- Kurucusu - Ahmet bin Hambel'dir.
- Bağdat'ta doğmuş ve aynı yerde vefat etmiştir.
- Binlerce hadisi içeren "Müsned" isimli eseri vardır.
- Daha çok Arabistan, kısmen Bağdat, muırda yaygındır.

MALİKİLİK

- Kurucusu : Malik bin Enes'tir Medine'de doğmuş burada vefat etmiş.
- El-muvatta adında bir hadis kitabı yazmıştır.
- Fas, Cezair, Tunus gibi bölgelerde yaygındır.

Örnek farklılıklar - Vücuttan kan çıktığında abdest Hanefi mezhebine göre bozulur, Sâfi'ye göre bozulmaz.
- Hanefi'ye göre abdestin farzı 4 iken Sâfi'ye göre dördün yarısıdır, niyet ve abdestte yıkanılmış yerlerin sırayla yıkanma şartını koymadığımızda toplan b'dir.

TASAVVUFİ YORUMLAR

Tasavvufun temel amacı = Kısıtlı kötü huylar ve davranışlardan uzaklaştırıp ahlaken güzelleştirip olgunlaştırmak.
- Kişinin, Hz. Muhammed'in ahlakını benimsemesini, onun sünnetini hayat tarzı haline getirmesini sağlamaktır.
- Kişinin kalbine, Allah ve peygamber sevgisini yerleştirmektir.
SONUŞ Tasavvuf, kısıtlı, ahlaklı, edepli, infaz etmeyi ve paylaşmayı bir değer haline getirir.

TASAVVUFLA İLGİLİ KAVRAMLAR

- Mutavvuf** = Tasavvufu ilgilleyen, sûfi.
- Derviş** = Bir şeyhin gözetiminde bir tarikate girip tekke'de hizmet ederek, ibadetlerde meşgul olan kişi.
- Seyh** = Tasavvufu, doğru yolu göstermeye yardımcı olan insanları ahlaken eğiten, dervislere baskanlık eden kimse.
- Tarikat** = Tasavvufu, Allahın hoşnutluğunu kazanmak ve Allah'ı görüyormuş gibi ibadet yapma bilincini kazanmak için girilen, kendisine ait kuralları olan yol.
- Dergah** = Bir tarikat şeyhiyle, dervişlerin toplanıp ibadet yaptıkları, kendilerini manen geliştirip eğitim gördükleri yerler.
- Mürid** = Bir tarikat şeyhine bağlanarak, ondan Allah'ın rızasını kazanmanın yollarını öğrenen, mürşidin verdiği ahlaki öğütleri uygulayan, tasavvuf yolunda ilerletmeye çalışan kimse.

Din anlayışının farklı oluşunun sebepleri

- Yaratılış farklılığı (kısılık, mizac, alay, karakter)
- Meselâ - Duygusal birinin duygulara bakışının farklılığı
- Yaş • Eğitim düzeyi • Tecrübe
- Meselâ - Genç ve tecrübesiz birinin olayları değerlendirmesiyle, yaşlı ve tecrübeli birinin farklılığı
- Toplumsal hayatın değişmesiyle farklılıkların değişimi
- Meselâ Önceki zamanlarda avcılık, toplayıcılık, tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu zamanlar, şimdi ki endüstri ve teknoloji merkezli hayat anlayışı, aranın-
daki hayata bakış farklılıkları gibi

SONUŞ İşte bu değişimler, insanların anlayışında değişiklikler, farklı din anlayışlarının belirmesiyle sonuçlanır.

ÖNEMLİBİLGİ Kur'andaki bazı ayetlerin birden fazla anlama gelmesiyle, farklı yorumlarla din anlayışı çeşitleniyor.

- Bu sebeple kur'an bu zamana kadar her dönemde yeniden yorumlanmıştır.

NOT - Din anlayışının çeşitli olması, İslam'ın düşünce özgürlüğüne verdiği önemi gösterir. İşte bu farklılıktır Zenginliktir.

ÖNEMLİBİLGİ Bu anlayış farklılıklarından dolayı Tefsir, Hadis, fıkıh, tasavvuf gibi yeni ilim dalları doğmuştur. Bu sebeple aynı konuda birden fazla kaynak kitabın yazılması Kültürel zenginlik artmıştır.

İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE YORUM BİÇİMLERİ

İnançla (itikad) ilgili yorumlar İbadet (fıkıh) ilgili yorumlar Ahlakla (Tasavvufi) ilgili yorumlar.

İNANÇLA İLGİLİ YORUMLAR

İmanın şartları : • Allah'a • meleklerle • kitaplara • peygamberlere • ahiret gününe • Kader ve kaza **İNANMA**

- Bu inanç esaslarında, alimlerin görüş ve fikir ayrılıkları gerçeğinde oluşan yorum biçimidir.

ÖNEMLİBİLGİ Mezheplerin hiç birisi, yukarıdaki iman esaslarının hiçbirini reddetmez.

- Çünkü bunlar ayet ve hadislerle kesinleşmiştir.

NOT - Bir kişinin müslüman sayılabilmesi için yukarıdaki iman esaslarına kesin inanması gerekir.

- Bazı mezhepler, İslamın anlaşılması için sadece vahiy yeterli görürken, bazısında akli ön plana çıkarmıştır. Allah'ın sıfatlarının nasıl olduğu

cennetin mahiyeti, kader-kaza konuları gibi

NOT - İslam'ın yayılmasıyla, bazı felsefi atımlarla yazılan eserlerin ortaya çıkmasıyla, kimi alimler ekicilikle savunarak itikadi mezheplerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

NAKSİBENDİLİK

Behaüddin Naksibend'in görüşleriyle olmuştur.

Kimdir? Türkistan'ın Buhara kentinde doğmuş, 1389

yılında vefat etmiştir. Türkistan, Anadolu ve Hindistan'da

yaygındır. İmam Rabbânî ve mevlana Halit Bağdedi önemli

temel ilkelere bağlıdır.

• Kökeni Hz. Ebubekire dayandırılır.

• Kişinin nefsini temizlemesi için Allah'ı sıkça anması gerekir.

• Kur'ana ve sünnete sıkı sıkıya bağlıdır.

• İyi ve ahlaklı insanlarla bir arada olmak önemlidir.

• Kisi, dünyevi isteklerden uzak durmalıdır.

Naksibend; Farsça kökenli bir kelime olup "Nakış yapan"

Naksibendiliğin en önemli ilkesi 'halk içinde,

hak ile beraber olmaktır.

• Kendisine şeyhi tarafından verilen zikirlerin sayısına uymak

• Kalbini her an uyanık tutmak • Allah'ı sürekli düşünmek

• Geçen zamanı değerlendirmek • Yolda yürürken ayakta

doğru bakmak • Hem dili, hemde kalbi, birlikte zikinde tutmak

ALEVİLİK-BEKTASİLİK

Hz. Ali'yi seven ve peygamberlerden sonra ayrı yere

koyan kimselere alevi denir. Kökeni Horasan ve mavera-

ünnehir bölgesinde yaşayan türklere dayanır.

Toplumumuzda yaygın olan ve ibadette şetilden söz

Abdal Muwa Cemi = 'Birlik cemi' de denir. Sonbahar

da yapılır. Küskünler barıştırılıp kurban kesilir lokma dağı-

Görüş cemi: Yılda bir kez dedenin kontratında yap-

lıp kişinin kendini hesaba çekmesidir. Dedenin huzuruna

gellip, ikrar tazelenir. Günahları varsa bağışlanma diler.

Cemevi: Cem ayinlerinin, şartlarına göre yapıldığı yol,

adap ve erkan yerine denir.

Bektasilikte, Cemevi yerine meydanewi ifadesi kullanılır

Kırklar meydanı: Cemevinin ortasında yer alan kısımdır.

Buraya 'dâr meydanı' da denir. Burası kişiye doğru

yola ulaştırın sırat-ı müstakimdir.

Ocak: Alevilikte soy, nesil demektir. Alevilik-Bektasilik

esaslarını diğer nesillere aktarılmasını sağlayan kurum.

MUHASİPLİK (Yol Kaderliği)

İki evli kişinin, aileleriyle beraber, dedenin huzuruna sı-

karak, birbirleriyle yaşadıkları sürece, kardeş olmalarına

sevins ve sıkıntı anlarında birbirlerinin yanında olacak-

larına dair söz verip kurban kemelerine denir.

- muhasiplik, peygamberimizin hicretine kadar dayandırılır.

- Peygamberimiz, mekkeli muhacirlerle, medinelî ensarı

kardeş ilan etmiştir. Hz. Ali'ye 'Ey Ali, sen dünyada

- insanın ahlaken olgunlaşmasını amaçlar

- Allah'ın birliğine ve Hz. Muhammed'in (s.A.v) son

peygamber olduğuna inanırlar.

- Kutsal kitap olarak Kur'anı kabul ederek

12 imam'de inanırlar

- Hz. Muhammed'den sonra halifenin Hz. Ali olma

gerektiğine, onun hakkı olduğuna inanırlar

- Bu sebeple diğer 3 halifeyi kabul etmezler

- Anadolu'da Aleviliğin yaygınlaşmasında, en önemli

rolü Hacı Bektaş-ı Veli üstlenmiştir

- 1270 yılında vefat etmiştir. Türbesi Neuşehrin

Hacı Bektaş ilçesindedir.

- Hz. Ali ile birlikte "Ehl-i Beyt"de önem verilir.

Cem; Bir araya gelmek, toplanmak demektir.

- Aleviler haftanın belirli bir gününde (perşembe)

bir araya gelip dua ederler.

Ayin; usul, tören, merasim demektir. Tevazu'fı yorum

ların toplu bir şekilde, ibadetlerini yaptıkları törendir.

- Alevilikte cem ayinlerini 'Dede'ler yönetir.

- Cem'de okunan müzikler eşliğinde aşk ile Allah'a yönelir.

Cem Gecitleri

İkrar cemi = Alevilik yoluna girecek kişinin dedenin

huzurunda yolun kurallarına uyarıldığı dair söz,

vermesine 'ikrar', bu söz için yapılan ceme 'ikrar cemi'

denir.

RAZILIK VE KUL HAKKINI SORMASI

- Alevilik-Bektasilikte, insanlar birbirlerinden razı

olursa, Allah'ta onlardan razı olur anlayışı hakimdir.

- Bu sebeple kişinin Ceme katılması için üzerinde kul

hakkı bulunması gerekir.

- üzerinde kul hakkı bulunanlar dâr meydanına çıkarak

özümleri temizlemesi istenir. Kul hakkı bulunana hakkı tertak

- Birbirleriyle küs kalmaya devam eden kişiler düştükün

barışmaya kadar ceme alınmaz

Cemde Oniki Hizmet

1- Dede: Cemi yönetmekle görevlidir.

2- Rehber: Dedenin yardımcısıdır. Dede yoktan o yönetir

3- Gözcü: Rehberin yardımcısı, yol düstunlarının ceme girmesini

4- Zikir (şair): Cemde musiki okur. Söz söylemek ve sevinin güzellik

5- Gerağır (çeltikçi): Aydınlatma araçlarını yapmakla görevlidir.

6- Ferah (süpürgeci): Cemevinin temizlik işlerinden sorumlu.

7- Sakba (ibretçi): Abdest alınmasını sembolize eder. El sıkış

8- İzenkci (meydan): Ceme gelenlerin ayakta durmasını ve düz

9- Bekçi (kapıcı): Ceme gelenlerin güvenliğini sağlar

10- Sofracı (lokmacı): Kurban ve yemek işlerine bakar

11- Peruane (Sermahsi): Sermahsi dhövlük eder.

12- Feykisi (Haber): Cemin zamanını izlenmek duyurmakla görev

Semah: Ceme katılanların, kendilerinden geçerek aşkla dönmeleri

semah, evrendeki her şeyin döndüğünü vurgular, eller göğz kalkar.

semah yapılırken cember, dedenin makamına sınırlı

denmez

YESEVİLİK

Hoca Ahmet Yesevi'nin görüşleriyle oluşmuş tasavvufî akim
Kimdir? = 10. yüzyılın sonlarında Türkistan'da doğdu.

Buhara'da ünlü alim Yusuf Hamedânî'den ders almıştır.

- Kur'an ve sünneti temel alan bir anlayıştır.

- En önemli eseri, Türkçe yazdığı Diwan-ı Hikmet'tir.

- Orta Asya Türklerinin müslüman olmasında önemli rolü vardır.

Temel ilkeleri = • Dünyanın süs ve ihtisamına elkanılmamalı.

• İnsanları sevmek, yoksulları yardım etmek, kâlp kırmayıp doğru olunmalıdır.

• Rızık helal yollarla kazanılmalıdır.

• İnsan, Allah'a yaklaşmak için sürekli gayret göstermelidir.

• Mısrır ağırлатmak, cömert olmak önemlidir.

NOT: Ahmet Yesevi "Piri Türkistan" lakabıyla anılır.

KADİRİLİK

Abdulkadir Geylânî'nin görüşleri etrafında olmuştur.

Kimdir? = Bağdat'ın Geylan köyünde doğmuş, 1166'da Bağdat'ta vefat etmiştir.

Temel ilkeleri = • Kur'an ve sünnete uymak esastır.

• Yoksulları yardıma koymak esastır.

• Verilen sözde durmak, günahlardan kaçmak, alkâk gönüllü olmak önemlidir.

• Sadaka vermek, cömert olmak önemlidir.

• Kişinin dilini, yemine ve bedduaıya alıstırmaması gerekir.

• Kişi, dünya malına temah etmemelidir.

MEVLEVİLİK

- Mevlana Celâleddin Rûmî'nin görüşleriyle sistemleşmiştir.

Kimdir? 1209 yılında, Horasanın Belh şehrinde doğdu.

1270 yılında Konya'da vefat etmiştir.

- Onun görüşlerinin oluşmasında Şemsî Tebrîzî ile tanışması etkili olmuştur.

- melevilik akimının sistemleşmesi; oğlu Suttan Vâled tarafından yapıldı.

Temel ilkelerinden bazıları

• İnsanın dünyâ temizlemesi için, hırs, kin, nefretten arınması.

• İslâm'ın sevgi ve hoşgörü taaıfı ön plana çıkarılır.

• Dürüst, cömert, çalışkan, alâkâ gönüllü ve sabırlı olunmalı.

• Melevilikte, şiir ve müzik önemlidir.

• Melevîler, ellerini aşarak dünyanın dönmeyişini temsil ederler. Bu döniş şekline SEMA denir.

• Sema yapanlara Semâzen, yapılan yere Semâhane denir.

• Sema'nın amacı, kişinin Allah'a ulaşarak kâmil insan olmasını sağlamaktır.

NOT: Mevlânâ'nın en önemli eseri MEVNEVİ'dir.

6 ciltten oluşan bu eser farsça'dır.

- melevilikte "gile" bir günlük süre içinde, dengenin ayarlanıp kişinin kendisini manen eğitmesidir.

- Kendini bu eğitime sokan kişiye "gilekes" denir.

- Bu süreci başarıyla tamamlayan kişiye "gile çıkarmak" denir.

- Tasavvufî eğitimin amacı - İnsanın kendisini tanımını ve bulmasını sağlamaktır. Olgun mümin, ölmeyen ölmeli yani ölüme hazırletli olmalıdır.

GÜLBANKLAR

- Dua, Alevilik-Bektasilikte "Gülbank" olarak adlandırılır.
- Gülbankın kelime anlamı "Bülbül sakınması"dır.
- Alevilikte duanın başında Bism-i saîh, sonunda Allah Allah denir.
- Lema: Ceme katılanlara, kesilen kurbanın etleri dağıtılır.
- yemek sofraya konulmadan önce dedeye sunulur.
- önce dede tadına bakar, sonra dua yapar ve sofraya konur.

HIZIR VE MUHARREM ORUCU

- Saban ayının 13-14 ve 15. günlerinde tutulur.
 - Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin hastalanırlar. Anne ve babası Hz. Ali ve Hz. Fatıma iyileşmeleri halinde oruç tutaraklarına dair Allah'a söz verirler. İşte o oruç bu oruçtur.
 - iyileşmeleri sonucu 3 gün oruç tutarlar.
 - Bu günlerde evlerindeki tüm yiyeceği, kışkırları gelen fakire verdikleri için, 3 gün boyunca, tuz ve suyla oruçlarını açarlar. Durumu peygamberimize anlattıklarında peygamberimiz o gelenin "Hızır"(a.s) olduğunu, ve onların sabırlarını övdüğünü söyler.
 - O sebeple aleviler bu 3 gün boyunca aralarında oruç tutarlar.
 - Her evine geleni Hızır bil "ankıyı suyla misafire dönmek olur."
- Muharrem: Sözlükte, saygı duyulmuş, yasaklanan, haram kılınan, men edilen anlamına gelmektedir.
- Hicri takvimin ilk ayıdır. Peygamberimiz Muharrem ayı için "Allah'ın ayı" demiştir.

- Muharrem ayının 10. günü Aşûre Günü" olarak bilinir.
- Alevilikte muharrem ayı çok önemlidir.
- Muharrem ayının ilk 12 gününü oruçlu geçirirler.
- Kербela'da susuz kalıp şehid olan ehli beyti anmak için su içmez ve eylemezler. Ağittar yakılıp mersiye okunur.
- 13. günde kerbelâden sağ kurtulan ve peygamberimiz soyunu devam ettiren Zeynel Abidin için kurban keser ve Aşûre yaparlar.
- Gecesinde de Muharrem Cemi yapılır.

Daha Fazla İçin Tıkla

onurhoca-dkabakademi.com

